

Betekintés a hajdani Grafikai Szemle szaklapunkba

NYOMDÁSZATTÖRTÉNETI TÖREDÉKEK

Szerkeszti: Gécs Béla

Nyomdásznak régi, 125 éves szaklapban lapozgatni kellemes időtöltés. A Grafikai Szemle számai az ólombetűs nyomdászat százados múltú világába nyújtanak betekintést mindazoknak, akik forgathatják lapjait.

A Könyvnyomdászok Szakköre 1891. május elsején indította a Grafikai Szemle szakkulturális havi folyóiratát A4 méretben, 16 oldalon, 6 oldalt kitevő hirdetésekkel. Szerkesztője Tarnay József (1852–1929), főmunkatárs Bauer János Márton (1854–1897). A díszesen bekötött 1895-ös évi január–februári és decemberi számokból tallózunk.

Az 1895. évi első száma s a következők is hozzászólásokat közölnek az Évkönyvben megjelent Magyar nyomdászipar című íráshoz. Amely azt állítja, a vidéki nyomdák helyzete a legnehezebb, mivel kevesebb a hirdetés. A fővárosi nyomdákat képviselő hozzászóló vitatja ezt. A nyomdaipar legnagyobb baját volt aki a „szenny-konkurencia” növekvő számában látja, és sürgeti az egységes árszabály kidolgozását és bevezetését.

Könyvlopás a 14. században. A Szent-Ivány család levéltárában, amely örökre a Magyar Nemzeti Múzeumba került, egy értékes latin nyelvű okiratot őriznek, egy a 14. században elkövetett nagy könyvlopásról tartalmaz adatokat. Az okirat szerint 1327-ben megjelentek I. Károly előtt Bagomér fiai, Bodó, Miklós és Bogó liptói nemesek, és bejelentették, hogy mintegy öt év előtt ismeretlen rablók betörték a liptói szentiváni templomba, és onnan egy kelyhet, az egyház könyveit és egyéb szereit ellopták. A király nyomozást indított. A vizsgálatra kirendeltek megállapították, hogy a középkor lovagjai elsősorban a könyvek ellopását hozták fel eredményként, mely arra mutat, hogy a magyar nemesi rendek egy része már akkor is a műveltség bizonyos fokán állott, és érdeklődött a literatúra iránt.

Kétszázhetvenöt éves újság. A világ legrégebbi újságja abban az időben az Amsterdamsche Courant című holland napilap, amely az újévvel

lépett 275. évfolyamába. A lap szerkesztősége az újság megalakulásának évét 1619-re teszi, de valószínűbb, hogy előbb is indulhatott. A jubileum tiszteletére a szerkesztőség nyolc napon át ingyenes előadásokat tart előfizetői számára a városi színházban. Olyan darabot adnak elő, amely a majd közel 300 éves holland hírlapírást mutatja be. Ez a lap alkalmazta Hollandia legjelesebb publicistáit és belletristáit.

Grafikai Szemle februári szám. Értékeli az 1895. évi naptárakat több mint három oldalon Tichy Ákos tollából. Grósz Ernő az Első lépés a szakiskola felé című írásában reményét fejezi ki a szakiskola létrejöttéért. Több nyomdatulajdonos, köztük Wodianer Fülöp, aki ezer forintot hajlandó a szakiskola alapjára letenni. De lovag

Falk Zsigmond, Emich Gusztáv, Posner Alfréd és mások is ígértek anyagi támogatást.

A „Vegyések” rovatban az Első Magyar Betűöntőde Rt. új betűtípusát mutatja be.

Millennium-betű. Évek óta tart az amerikai vágású betűk térhódítása Európában, ahol több betűöntőde mintakönyveit ezzel a típussal szaporítja. Itt egy ilyen betűtípust Millennium név alatt hoz forgalomba. Az Első Magyar Betűöntőde Rt. azon reményét fejezi ki, hogy a mellékelt négyféle betűnagyságot nemsokára kisebb fokozatú méretben fogja kiegészíteni.

Grafikai Szemle decemberi száma. A címloldalon A munka ünnepe címmel a debreceni városi nyomda két tisztos alkalmazottjának, Frics József művezetőnek és Kenderessy Lajos korrektor, betűtárnoknak félszázados nyomdászpályájuk ünnepélyes emléknapijáról olvasható héthasábos tudósítás. Ebből kiemeljük Kenderessy Lajos betűszedő életéről a korra jellemző történetet.

A Debrecenben 1820-ban született Kenderessy több nyomdában megfordult, 1851-ben a budai Egyetemi nyomdában volt lapszedő. Ez év augusztus 24-én, szombaton, Lajos napján meghívta kollégáit egy krisztinavárosi kis borozóba. Jól mulattak, Kenderessy azonban már 10 órakor hazaindult, míg a társaság többi tagja még tovább mulatott. Másnap, vasárnap délután újra találkozott a társaság ugyanazon a helyen. Négy óra tájt egyszer csak betoppan a kocsmába egy rendőr,

és a kocsmárossal közölte, kövesse őt a rendőrségre, ahol fontos dologban ki akarják hallgatni. Két óra múltával visszaérkezett a kocsmáros kínosan megszeppent vendégei körébe, kísérvé két magas rangú rendőrségi hivatalnokkal. Ekkor tudta meg a társaság, hogy baj van a tegnapi Lajos-este miatt. A rendőrök végigkutatták az egész helyiséget, még az ágyneműt is átforgatták. A kutatás semmiféle eredménnyel nem járt, a két rendőrtiszt Kenderessyt kezdte faggatni, azzal vádolta őt, hogy tulajdonképpen nem is az ő neve napját, hanem Kossuth Lajosét ünnepelték tegnap, s hogy őnekik tudomásuk van formális összeesküvésről. Kenderessy hiába utasította vissza ezeket a gyanúsításokat, mint alaptalanokat, a kihallgatás vége az lett, hogy Kenderessyt a kocsmá előtt álló kocsiba tuszkolták, a két rendőr közé. Az elindult kocsit két lovas rendőr követte, mint államfogyot a budai rendőrségre. Másnap a rendőrfőnök elé került, ez újra faggatta az összeesküvésről, persze eredmény nélkül. Majd Pestre került rendőrségre, ahol három hónapig fogva tartották. Ezen idő alatt a katonai törvényszék vizsgálta az ügyet, de semmit sem tudtak kideríteni Kenderessy ellen, ezért szabadon bocsájtották. A két szaktárs, Varga József és Holéczy Dénes azonban jókedvükben mégis elkövetették azt a főbenjáró bűntettet, hogy Kossuth Lajost éltették a kérdéses estén, ezért őket hat-hat hónap börtönre ítélték, mely büntetést a királyi kegy két hónapra enyhítette.

Kenderessyt kiszabadulása után, mint rovott egyéniséget az Egyetemi nyomdából eltanácsolták. Belépett Bagó Márton műhelyébe, onnan még két nyomdában kapott munkát, 1854-ben visszatért a debreceni nyomdába, onnan is távozott, felkerült Pestre. Részt vett az 1861-ben lezajlott árszabálymozgalom megszervezésében. Majd a Magyarországi könyvnyomdászok és betűöntők egyletének megalakulásában jeleskedett. 1872-ben, Lesska Nándorral megalapította a Debreceni könyvnyomdászok betegsegélyező egyletét.

Az események után rendezte meg 1895. december 7-én Frics József és Kenderessy Lajos munkásságának félszázados jubileumát a Debreceni városi nyomda. Kenderessy Lajosnak a mozgalmas, jó sorsa még búcsúja után is teljes erőben engedi élvezni emberbaráti törekvéseinek áldásos gyümölcsét.

Tallózva a Grafikai Szemlében, a megjelent írások közül Ruzsicska Gyulának A magyar nyomdász lexikon című dolgozata érdemel említést. Az írás hozzászólás, a már elindult szerkesztői munkáról mond kritikát. Kétkedve veti fel, hogy az 1500 példányra számított 2150 forintért ezt a lexikont megvásárolják-e a szaktársak.

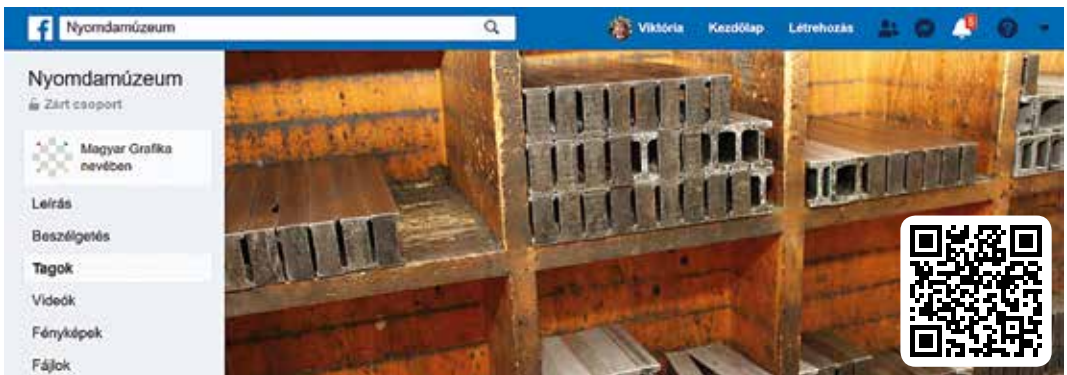
Másik írásban az új rendszerű rézmaratású klisé készítéséről L. B. értekezik. Mellékletként látható a fényképeredetiről feldolgozott, az ezredéves kiállítás történelmi pavilonjának rézmaratású kliséjéről készült nyomata.

A „Vegyések” című rovatban a sajtókiállításról olvasható hír, amely az ezredéves kiállítás területén épülő sajtópavilon nagy földszinti termében lesz, és A magyar sajtótörténet címmel kerül bemutatásra. A dekoratív festéssel díszített falon látható, illő keretben, a fővárosi lapok fejlé-

ceit eredeti méretben, eredeti papíron és betűkkel nyomtatva. A tárlat tárgyai lesznek a magyar zszurnalisztika emlékei, relikviái s a hírlapírás történeti fejlődését feltüntető emlékek. Helyet kapnak neves újságírók képei és szobrai, s a legrégibb magyar újságok első példányai is.

A „Halálesetek” közt szomorúan közli a decemberben elhunyt kollégák nevét: Imrich Sándor, a marosvásárhelyi ev. ref. kollégium nyomdájának érdemes vezetője és a fővárosi nyomdafőnökök testülete jeles tagja, Kertész József, aki 59 évet élt. A Könyvnyomdászok Szakköre jeles személyisége, id. Poldini Ede élete 75. évében halt meg.

CSATLAKOZZ TE IS A MÁR 606 FŐS NYOMDAMÚZEUM ZÁRT FB-CSOPORTUNKHOZ!